

drap negre olà») és una mostra de la *ll* simplificada.

La variant amb *al-* (*aldà*, *-ana*) figura en un inventari de 1429: «Una vànova ab bastes ab cuberta de cotunina *aldana*» (*AlcM*), i en un altre de 1432 de Barcelona al costat d'altres exemples d'*oldà* (*BABL* x, 426), i a més en docs. de 1565 (*AlcM*) i de 1585 (*DAG*). La parquedat dels exemples d'*aldà* no deu interpretar-se en el sentit que aquesta forma fos posterior en relació a *oldà*, com ho va suposar Spitzer (*Lexikal.*, pp. 12-13), que disposava de poca documentació. De fet, ben al contrari, hi ha testimonis que devia ser més antiga; el cas és que la variant *audà* (< *aldà*) és freqüent en un inv. de 1380 de Ribes (*BABL* vi, 471, 472 i 473); en aquest doc. es troba a més *aulà* (ib., 471), que procedeix d'una *allà* (forma paral·lela a l'esmentat *ollà*) amb la vocalització de la primera *l* com en l'antic topònim *Les Cauls* < *CAL(I)DAS* (n. 1). Aquesta darrera forma figura també en un inv. de 1397 expedit a Paret-ruff, suburbi antic de Girona («duas mapas *aulanas* parvi valoris»; Serra Ràfols, *7Congr. Hist. C. Ar.*, 573), i a més amb certa freqüència en documents rossellonesos: Alart (*InvLC*) en dóna una llista de 12 exemples des dels anys 1348 fins a 1421. Encara una altra dada suggereix que *aulà* devia emprar-se en el Rosselló més antigament, car la forma *ulat* «usés» que duu Alart (ib.) d'un doc. de 1311 («1 pali *ulat*, 1 pali listat»), fa l'efecte d'una formació per un encreuament d'*aulà* amb *usat*.

Pel que fa a l'etimologia, Moll en una nota juvenil (*B DLC* xiii, 1924, 349), remuntava *aldà* (i *oldà*) al germànic *alt* 'vell' (al. mod. *alt*, ang. *old*) sense més detalls. Spitzer (*Lexikal.*, 1921, pp. 12-13) amb un millor criteri havia pensat en la base gòtica d'aquesta família de mots, però com que operava amb la convenció que *oldà* devia ser anterior a *aldà*, va abandonar aquesta pista a favor d'*OLITĀNUS* 'vell, antic' (fet damunt *olim*, i de formació paral·lela a **longitanus*). Aquest mot justificava bé la variant *oldà*, però altrament suscitava molts dubtes. Apareix com a sinònim d'*antiquus*, *vetus*, en certes glosses i en alguns documents carolingis, usat en contextos com «per *olitana* tempore», «exemplo *olitano*», «*olitana* regula», en un to culte i abstracte, i així poc tenia en comú amb *aldà*, *oldà*, d'ús diari i més aviat popular, emprat en referència als articles comuns com a peces de roba en el sentit de 'usat, gastat, envellit'; a més, *olitanus* mai no havia estat mot romànic. Spitzer mateix va acabar rebutjant aquest ètimon per a suggerir, si bé sense gaire cert, una relació amb la família de mots a la qual pertany el fr. *oudrir* 'mustigar-se', 'podrir-se', 'fer-se malbé per la humitat' (*Misc. Fabra*, 277ss.). No es pot acceptar tampoc l'opinió d'Istvan Frank (*EstRAR.* III, 333), que intentava veure un lligam entre *aldà* i la família de l'oc. *arta*, *arda*, *arlo*, i del cat. *arna*.

D'altra banda, té molts factors al seu favor la base **ALDAN-* 'gastat, envellit per l'ús', feta damunt un visigòtic **ALDA*, *ALDAN* 'vell' (gòt. d'Úlfilas *althei*), amb una terminació llatina o romànica -*ANUS* (com la de *boscà*, *tardà*, *esquerrà*). Pel que fa a l'aspecte fonètic notem que el visigòtic, segons que havia provat M-L,

canviava la *TH* en *D* en una data tardana. Aquesta etimologia fou suggerida per JCoromines (*DCEC* IV, 38b41) a la vista del desenvolupament probable del cast. *roano* del gòt. *RAUDA* (acus. *RAUDAN*), forma dèbil de l'adj. *RAUTHS* 'roig'; veg. ací *RODENO*. Tal com hi fa constar JCoromines aquesta forma es romanitzaria en la forma de *RAUDA* nom., *RAUDANEM* acus., igual que *WARDJA*, acus. *WARDJAN* es romanitzava en *guardián* (cast.), *GASALJA*, *GASALJAN*, en aran. *gasallán* (més dades allí). Així, doncs, proposem una formació de la forma dèbil de l'adj. visigòtic corresponent a *althei*: **ALDA* nom., *ALDAN* acus., romanitzat com a **ALDAN-*; d'aquí *aldà* i d'aquest, posteriorment, *oldà*. El canvi de *a-* en *o-* davant una *l* final de síl·laba (de timbre molt velar) no sorprèn sobretot en posició àtona,² i a més ja hem vist que existien formes variants com *aulà* i *audà*. Recordem que durant la primera meitat del S. XIV la *a* àtona ja s'havia afeblit en *ə*, i degut a això la *au-* de les variants *audà* i *aulà* es realitzava amb un diftong *əu*, de timbre poc definit, que en certs contextos fonètics es podia sentir com a una *ou* àtona. És ben possible, doncs, que una variant *oulana*, que figura en un inv. del S. XIV («Unes bragues *oulanes*», *DAG*) fos un exemple de tal fenomen. D'ací les pronúncies com *oula* i *oudà*, que devien córrer en la llengua i no haurien de trigar en influir en la primera síl·laba d'*aldà*, que en tot cas es pronunciava amb una *ə* molt velar no molt diferent d'una *o* àtona. Recordem endemés que la diftongació vulgar de la *o-* àtona inicial en *au-* en mots com *olor*, *oliva*, ja es donava en aquella època, almenys en certs llocs (veg. *OLOR*, *OLIVA*), i aquesta circumstància també podia produir una vacil·lació entre *aulà* i *olà*. Això per la seva banda suggereix que la forma *olà* del doc. de 1403 (supra) podia ser, al capdavant, una ultracorrecció d'*aulà*. En resum, el canvi d'*aldà* en *oldà* es pot explicar com a un resultat d'uns encreuaments entre *aldà* i alguns reflexos secundaris seus.

¹ Notem que una assimilació *-ld-* > *ll* solia donar-se en català antic, i que el topònim actual *Les Escauls* (agregat de Boadella, Alt Emp.) prové de *Les Cauls* < *CALIDAS*, per una etapa intermèdia de *Caulles*; més detalls sobre aquest tipus d'assimilació es poden veure en un estudi de JCoromines (*LleuresC*, pp. 214-15). — ² En la llengua antiga veiem també una vacil·lació entre *al-*, *ol-* i *au-* en el descendent d'*ILICINA* (*alzina*, *aulina*, *olzina*), però allí va entrar en joc la substitució del prefix que podia ser *ol-* o *al-* en diferents llocs.

Oldre, V. *olor* Oleàcies, *oleaginós*, V. *oliva*

Oleandre m., nom culte de *baladre*, *Nerium Oleander*; fr. *oléandre* (ja S. xv), fet evidentment damunt un llatí med. *oleandrum*, format per la seva banda d'una forma *lorandum* (o d'una variant seva), que St. Isidor (xvii, 7) explicava com a una deformació de *rhododendron* («*Rhododendron*, quod corrupte vulgo *lorandum* vocatur, quod sit foliis *lauri* similibus, flore ut rosa»); Du C. duu una forma *lauridendrum*;